

HOMIYLIK OSTIDAGI OILA INSTITUTINING PAYDO BO'LISHI

Kenjayev Zarmamat To'ymurodovich

Xalqaro innovatsion universitet

Dotsenti f.f.f.d. (PhD)

E-mail: zkenjayev.1983@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT:

ARTICLE
HISTORY:

Received: 19.04.2024

Revised: 20.04.2024

Accepted: 23.04.2024

KEYWORDS:

Oila, jamiyat, nogiron
bolalar, insoniyat, bola,
mahala, ota-ona,
homiyluk oilasi.

Maqolada yoshlar va ayniqsa, jamiyatda oila institutining tanazzulga uchrashi munosabati bilan jamiyatni o'zgartirish davrida nogiron bolalari bo'lgan oila institutiga ijtimoiy institutlar tizimida alohida o'rin berilgan. Intensiv iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar sharoitida nogiron bolani tarbiyalayotgan oila eng noqulay moddiy va ijtimoiy-psixologik vaziyatga tushib qoladi. jihatlarini ilmiy jihatdan ochib berilgan va dalillangan.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ota-ona qaramog'isiz va vasiyligisiz qolgan bolani tarbiyalashning oilaviy shakllarini nazarda tutuvchi "homiyluk oilasi" atamasi ancha mustahkam o'rnatilgan. Bolalar uyiga nisbatan ushbu shaklning asosiy afzalligi bolani haqiqiy oilada ijtimoiylashtirish imkoniyatidir. Shunday qilib, bu erda asosiy tushuncha barcha atributlari va funktsiyalari bilan "oila" dir. Biroq, zamonaviy oila instituti og'ir kunlarni boshdan kechirmoqda, bu, albatta, homiyluk ostidagi oilaga umuman oilaning turlaridan biri sifatida ta'sir qilmasligi mumkin. Homiyluk ostidagi oilaga nisbatan, biz ko'p jihatdan sun'iy ravishda yaratilgan muassasa haqida gapirayotganimiz sababli (bolani qabul qilish shartlari va tartibi huquqiy normalar bilan tartibga solinadi), bola kerakli "uy" ga aylanishi mumkin bo'lgan orzu qilingan oilaning ideal modeli haqida ilmiy tushunchaga ega bo'lishi kerakligi aniq.

Ixtisoslashgan adabiyotlarga qaraganda, bolalarni oilaga joylashtirish shakllaridan biri ham tegishli nazariy tushunchaga ega emas.

Muammoni tasvirlaydigan kontseptual apparat ham mukammallikdan yiroq.. Aristova, "u o'z davomiyligini yo'qotdi, an'anaviy tushunchalar o'z ma'nosini o'zgartirmoqda, moslashtirilmagan anglo-amerika izlari ommaviy ravishda qo'llanilayapti. Tartib faqat huquqshunoslikda saqlanadi, lekin uning tili sotsiologik tavsifga mos kelmaydi".

Biroq, keling, huquqshunoslikka murojaat qilaylik. Oila kodeksi homiyluk ostidagi oilani quyidagicha ta'riflaydi: "Mehribonlik va homiyluk organi va homiyluk va homiyluk organi va homiyluk va homiyluk organi o'rtasida ushbu shartnomada ko'rsatilgan muddatga tuzilgan

homiylik shartnomasi bo'yicha amalga oshiriladigan vasiylik yoki homiylik bolaga yoki bolalarga homiylik yoki homiylik sifatida tan olinadi."[1]

Qonuniy ravishda, homiylik ostidagi oilani joylashtirish uchun vaqtinchalik variant sifatida ko'rib chiqish mumkin, chunki shartnoma ma'lum muddatga tuzilgan. Yana bir narsa shundaki, amalda hatto qonun bilan tartibga solingan bolalarni joylashtirishning vaqtinchalik shakllari ham ko'pincha doimiy shaklga aylanadi. Shuning uchun farq bolaning oilada qolishi vaqtinchalik tabiatiga to'g'ri keladi.

Biroq, aslida, hamma narsa murakkabroq. Huquqiy jihatdan, homiylik ostidagi oila, asosan, qonli oila a'zolari (homiylikdagi ota-onalar va ularning qon farzandlari va boshqa qarindoshlari) o'rtasidagi huquqiy munosabatlar nuqtai nazaridan, qonli oila bilan bir xil emas. Farzandlikka olingan bola huquqlar (mulk, meros va boshqalar) bo'yicha ham, majburiyatlari bo'yicha ham oilaning qonuniy to'la huquqli a'zosi emas: u keksa farzand asrab oluvchilarga yoki boshqa qaramog'idagi oila a'zolariga yordam berishga majbur emas. Tabiiyki, u bu pastlikdan ogoh bo'lmay qolishi mumkin emas, yoshi ulg'aygan sari o'zining tengsizligini anglab yetadi.

Uning oilada bo'lishining vaqtinchalik tabiati va shartnomani bekor qilish qulayligi psixologik noqulaylik tug'diradi va ijtimoiy chetlanishni bartaraf etishga to'sqinlik qiladi, bolalar uchun juda og'riqli bo'lgan ikkilamchi etimlik tahdidini yaratadi.

Huquqiy me'yorlar homiylik ostidagi oilaning muayyan huquqiy modeliga nisbatan ishlab chiqilayotgani aniq, bu erda asosiy e'tibor ushbu kontseptsianing tashkiliy-huquqiy tarkibiy qismiga qaratilgan.

Shuningdek, oilani joylashtirish sohasida ijtimoiy-pedagogik va ijtimoiy-psixologik modellar mavjud bo'lib, ularda birinchi holatda tarbiyaviy, ijtimoiylashtiruvchi funktsiya ustunlik qiladi, ikkinchi holda, bir tomondan, farzand asrab oluvchilar va boshqa oila a'zolari o'rtasida rivojlanadigan ijtimoiy-psixologik munosabatlar, boshqa tomondan.

Ushbu yondashuvlarning muhimligiga qaramasdan, oila ichidagi munosabatlarning individual tomonlarini emas, balki ularning butunligini ifodalovchi sotsiologik modelga ega bo'lish ham zarur. Tabiiyki, bunday ideal model haqiqatda mavjud bo'lgan oilaning asosiy turiga mos kelishi kerak, bu juda keng tarqalgan. Aks holda, bolani qo'yish uchun hech qanday joy bo'lmaydi. Axir, homiylik ostidagi oila faqat qisman sun'iy ravishda yaratilgan. Bola haqiqiy oilaga joylashtiriladi. Tabiiyki, bunday asosiy oila dastlab asrab olingan bolaga nisbatan ham, unda yangi a'zo paydo bo'lishi munosabati bilan o'ziga nisbatan ham qiyin hayotiy vaziyatlarning oldini olish va hal qila olishi kerak. Biroq bunday model sotsiologiyada hali ishlab chiqilmagan.

Ustuvorlik nuqtai nazaridan u asrab olishdan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Demak, asrab olishga ustunlik beriladi va farzandlikka olinmaganlar, shuningdek, biologik oilasidan vaqtinchalik olib tashlanganlar homiylik ostidagi oilalarga joylashtirilishi kerak. Va nihoyat, bunday bolalar davlat muassasalarida tugaydi. Bu mehribonlik uylari va maktab-internatlarda tugatilayotgan bolalarning "sifatiga" sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, etimlarni joylashtirishning u yoki bu shaklining afzalliklarini isbotlash uchun ko'plab tadqiqotchilar tomonidan qilingan taqqoslashlar ko'pincha to'g'ri emas.

Muammo ham shu. oila turli funktsiyalarni bajaradigan va ko'p sonli tashqi va ichki bog'lanishlarga "chaplangan" murakkab ijtimoiy shakllanishdir. U ikki tomonlama xususiyatga ega (ijtimoiy institut va kichik ijtimoiy guruh) va uning ijtimoiy mohiyatiga

=====

yagona qarashlar tizimini shakllantirish juda qiyin. Shu sababli, sotsiologik adabiyotlarda "oila" tushunchasining umumiy qabul qilingan ta'rif mavjud emas. Aytgancha, " Oila kodeksi" da bunday ta'rif yo'q! Bundan tashqari, zamonaviy oila (va ayniqsa, farzand asrab oluvchi oila) jadal rivojlanmoqda va sotsiologiya fanida bu jarayonga aniq baho berilmagan. Bu borada qizg'in bahs-munozaralar mavjud.

Aholining ko'payish mezonlarini va uning a'zolarining ijtimoiy-psixologik hamjamiyatini hisobga olgan oila ta'riflari orasida 1b ta'rifini ajratib ko'rsatish kerakki, oila er-xotinlar o'rtasidagi, ota-onalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlarning tarixiy o'ziga xos tizimi, a'zolari nikoh yoki oilaviy munosabatlar bilan bog'liq bo'lgan kichik guruh sifatida, jamiyatning umumiy hayoti va ma'naviy ehtiyoji va o'zaro ma'naviy ehtiyojlar bilan bog'liq aholi. A. G. Xarchevga tegishli. Shuni ta'kidlash kerakki, uning fikriga ko'ra, oila "ota-onabola" munosabati bilan yaratiladi va nikoh - bu erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning qonuniy tan olinishi, birgalikda yashash yoki bolalarning tug'ilishi bilan birga keladigan jinsiy sheriklik shakllari[2]. Faqat nikoh ota-onalik qarindoshlik uchlik munosabatlarining mavjudligi oila konstitutsiyasi haqida uning qat'iy shaklida gapirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." Development and innovations in science 2.7 (2023): 8-14.
2. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." Farg'ona davlat universiteti,(3) (2023): 67-67.
3. НОМОЗОВ, Х. "ИНТЕРНЕТ-МАКОН ТАЪСИРИДА СОДИР БЎЛАЁТГАН НЕГАТИВ ИЖТИМОЙЛАШУВ ШАКЛЛАРИ." Философия и право 26.3 (2023): 232-235.
4. Nomozov, Xurshid. "OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING IJTIMOY FUNKSIYASI." TAMADDUN NURI JURNALI 1.64 (2025): 253-255.
5. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYAT IJTIMOYILASHUVIDA INSTITUTLARI O'RNINI VA INTERNET-MAKONNING UNDAGI O'RNINI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(2), 83-88.
6. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA'SIRIDA SODIR BO'LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOYILASHUV SHAKLLARI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATION G'UYALARI, 1(2), 52-58.
7. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(2), 113-118.
8. O'G'Li, Nomozov Xurshid Shavkat. "YUKSAK AXBOROT MADANIYATI-INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN RATSIONAL FOYDALANISH SHARTI." Research Focus 2.6 (2023): 105-110.
9. Nomozov, Xurshid (2022). THREATS TO INFORMATION SECURITY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS. Gospodarka i Innowacje., 22, 229-231.
10. Nomozov Xurshid. "AXBOROT XURUJLARINING MANBALARI, ULARNING IJTIMOY MUHITDA AMALGA OSHISH USULLARI." Ta'limda raqamli

=====

texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari 41.1 (2025): 632-636.

11. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "AXBOROTNING ZAMONAVIY TARKIBI." Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari 41.1 (2025): 628-631.

12. Nomozov Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR 1.2 (2024): 48-51.

13. Nomozov Xurshid. "AXBOROT XURUJINING O'SMIRLAR HAYOTIGA TA'SIRI." QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI (2023): 1285-1287.